

vanje slikar polaga največkrat sila presljlivo, v koreninah našega bistva odmevajoče sporočilo. Če je bila pri Kosu povrhnja strukturna plast predvsem razbremenjajoča, sproščajoča naše zavzeto občudovanje mojstrove negrešljive mimetike naravne barve in risbe, pa je Miheličeva za gledavca dosti zahtevnejša: postavlja ga pred zrcalo, ki v njem zastrmi mimo svojega življenjsko kompromisnega naličja v resnično vrednost človeškega obstajanja.

*

Precej drugačne ugotovitve pa nam je posredovala razstava Jožeta Tisnikarja, tako imenovanega »naivnega« slikaarja. Tudi pri njem lahko označimo risbo za primarno izrazilo. Vendar se to pot risba ne izraža v kakršnikoli mrežnorisarski ali metiersko naključni strukturi, marveč se omeji zgolj na svojo lastno kvaliteto in kvantiteto. Tisnikar deformira obrise telesnosti v suggestivne like, ki več ne posnemajo realnega videza stvari in reči, ampak ga avtorsko avtohtono interpretirajo. Metamorfiranje predmetnih obrisov je torej temeljna prvina Tisnikarjeve govornice. Čeravno bi mogli dodati, da je njegova črta že sama po sebi rokopišno občutljiva in osvovljiva, je vendar ne moremo ločiti — pa če jo tudi obču-

timo kot osebni silhuetarni dialog — od njene glavne naloge: je predvsem tvorivka oblik, pa naj so te ploskovite ali kdaj bolj iluzijsko reliefne. Če si odmislimo iz Tisnikarjevih slik barvo, bomo ugotovili, da ta ni odločilna prvina ob doživljanju slikarjevega sporočila. Že sama skrčitev barvne lestvice na zeleno modrikasto in kontrastno žolto barvo z redkimi obogatitvami okrasto rdečkastih nians domalega ne glede na tematsko menjavo opozarja na izrazno vsesplošnost barvne palete. Tudi iluzija plasticitete predmetnosti, ki jo dosega z dosledno tonsko modelacijo, ni tako odločilna, da bi brez nje ne mogli razpoznati slikarjevega izraza. Najboljše potrdilo za oboje najdemo v risbah z ogljem, saj v njih Tisnikar polnokrvno zaživi brez tona in barve. Z risbo dosežen avtohton, močno »naivno« (morebiti bolje: ekspresivno!) deformiran lik je tisto izrazilo, ki označuje bistvo Tisnikarjevega doumevanja in interpretiranja. O strukturi v pomenu, kakor smo ga uvedli pri Kosu in Miheliču, tu ne more biti govora. Bila pa bi nadvse zanimiva raziskava korenin teh Tisnikarjevih oblikovnih struktur, se pravi, zanj značilnega dramatičnega skladja likov med seboj — toda to presega namene pričujočega razmišljanja.

Marijan Tršar

FRANCE BERNIK,
PISMA FRANA LEVCA

Književnost

V okviru inštituta za slovensko literaturo in literarne vede SAZU v seriji Korespondence pomembnih Slovencev, ki jo ureja akademik dr. Anton Ocvirk, in v Razredu za filološke in literarne vede je izšla tretja in s tem zadnja knjiga pisem Frana Levca*, ki jih je zbral in z zelo obsežnimi opom-

(France Bernik, Pisma Frana Levca, tretja knjiga SAZU, Razred za filološke in literarne vede, Ljubljana 1973, str. 475)

bami in pojasnili opremil dr. Francè Bernik. Tako imamo poleg esejev, razprav in potopisov Frana Levca, ki jo je z uvodno študijo opremil isti avtor kot pisma, pregled nad bogato korespondenco pomembnega slovenskega literarnega kritika, mentorja, zgodovinarja, urednika, profesorja.

Tretja knjiga prinaša 298 pisem 58 naslovljencem z ustreznimi Bernikovimi pojasnili (približno 230 strani). Kot pojasnjuje urednik, je bilo Levčevo dopisovanje z večino naslovljencev kratkotrajno ali nekontinuirano, z

mnogimi enkratno, tako da ni mogoč vpogled v širši, celotnejši odnos med dopisovalcema. Pisma so kljub temu bogat dokument dobe in s tem omogočajo literarni vedi in kulturni zgodovini v marsičem globlji vpogled v območje delovanja ne samo Frana Levca, ampak tudi naslovljencev, ki so bili v večini primerov pomembne in samostojne kulturne, znanstvene in družbenopolitične osebnosti. Med najpomembnejša Levčeva pisma sodijo nedvomno pisma tistim naslovljencem, ki so se s svojim delom povzpeli v vrh znanstvenega in kulturnega življenja dobe. Sem bi lahko šteli pisma Vatroslavu Jagiću, Matiji Murku, Ivanu Cankarju, Franu Ksaverju Mešku, Ivanu Prijatelju, Ivanu Grafenauerju, Rajku Nahtigalu, Antonu Funtku, Franu Deteli, Franu Govekarju, Dragotinu Lončarju in morda še komu. Nekatera pisma so bolj osebna npr. pisma sinu Vladimiru, Henriku Schreinerju, deloma Franu Deteli, kasnejša pisma F. K. Mešku, ki razkrivajo Levčevo starostno dobo, bolezen in spoznanje, da ne bo mogel uresničiti številnih ustvarjalnih načrtov.

S stališča literarne zgodovine so zanimiva pisma, ki kažejo Levčev odnos do Štrekljeve izdaje narodnih pesmi in polemike v zvezi z njihovo izdajo. Nekaj pisem F. K. Mešku razkriva Levčev odnos do literarnih kritikov in kritik, zlasti do kritikov v Govekarjevem Slovenskem narodu. Veliko pisem znanim umetnikom dobe razkriva Levčevo uredniško politiko pri Ljubljanskem zvonu in Levčev položaj v Slovenski matici. S stališča znanstvene metodologije Ivana Prijatelja so zanimiva pisma piscu monografije o Janku Kersniku. Kasnejši zapletljaji med zgodovinarjema dovolj zgovorno kažejo, kakšnega pomena je lahko intimna, zaupna korespondenca, če jo dobi v roke nepoklicani in jo proti dovoljenju avtorja uporabi v svoje namene. Primer Ivana Prijatelja, ki je »zlorabil«

korespondenco med Franom Levcem in Jankom Kersnikom, tako da jo je uporabil v svoji monografiji v posameznih primerih, ki ne kažejo na celoten, temveč bolj trenuten odnos avtorja pisem do nekaterih uglednih osebnosti dobe, kar Levec sam opravičuje s svojim koleričnim značajem, razgrinjajo nove odnose med omenjenimi osebnostmi. V teh pismih pa je osvetljen tudi Levčev odnos do nekaterih drugih ustvarjalcev dobe, npr. Ivana Tavčarja. Levčeva pisma Ivanu Grafenauerju, Vatroslavu Jagiću, Vatroslavu Oblaku, Josipu Murnu, Luki Pintarju, Rajku Nahtigalu kažejo na avtorjevo vsestransko sodelovanje s številnimi literarnimi zgodovinarji in slavisti, tako da v marsičem pojasnjujejo skrivnosti medsebojnih odnosov, pomembnih za njihovo samostojno znanstveno pot.

V Bernikovem petnajstletnem iskanju Levčevih pisem se je ob 640 pismih iz NUK povzpelo število vseh pisem na 822, a 76 naslovljencem. Dostavki prinašajo kazalo osebnih imen in kronološki seznam pisem v vseh treh knjigah, ki obsegajo čas od leta 1858 do leta 1916.

Bernikovo petnajstletno potrpežljivo in natančno delo je velik prispevek slovenski literarni vedi in kulturnopolitični zgodovini dobe, katere ena izmed pomembnih osebnosti je bil tudi Fran Levec.

IVANKA HERGOLD, DIDO

Tretja samostojna knjiga proze Ivankе Hergold (prej Pasja radost ali karkoli (1971), Beli hrib (1973), Dido* akutilizira znan zgodovinski mit o Didoni, ustanoviteljici Kartagine. Po mitu je Didona pobegnila iz rojstnega Tira v Feniciji pred bratom Pigmalionom, ki ji je ubil moža Siheja. Didona je

* Ivanka Hergold — Dido (Založništvo tržaškega tiska 1974, zbirka Lepslovje 1, opremil Klavdij Palčič, str. 65).